

הלימוד מוקדש לזכרו של טייס חיל האוויר סא"ל אבנר גולדמן,
ששילב בחייו ספרא וסייפא, נפל בתאונת המסוק ברומניה בט"ו באב תש"ע

"על הפרק"

מפגש מחודש עם התנ"ך

שמואל ב' פרקים ט'-ו'

בפרקים מסופר על שני מעשי חסד שעשה דוד לצאצאי מלכים בעבור אבותיהם - למפיבושת בן יהונתן ולחנן בן נחש. הפרקים משמשים גם מעין פתיחה לאירועי החטיבה השניה בספר שמואל ב - חטא דוד ובת שבע ותוצאותיו.

"וַיִּקְרָאוּ בְּסֵפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים" < בקיאות

פרק ט'

1 בפתחת הפרק מתואר באריכות תהליך איתורו של צאצא לבית שאול. ממה נובעת אריכות זו? עיינו בשמ"א כ,ג-טו. שימו לב לדברי דוד למפיבושת בתחילת המפגש ביניהם (ז) ואל דברי מפיבושת לדוד בשמ"ב יט,כט.

עיינו בדברי מצודת דוד לפסוקים ו-ז (להלן). כיצד כל הנתונים הללו מאירים את מעשהו של דוד? **מצודת דוד:** הנה עבדך - כי חשב אשר קרא המלך לנקום בו בעבור שאול ולזה אמר הנה עבדך מוכן לקבל כל העונש אשר תגזור: אל תירא - רוצה לומר לא קראתיך לגמול עמך רעה כי אם לגמול עמך חסד בעבור אביך.

2 פרקנו סובב סביב היחסים בין ציבא למפיבושת. שימו לב להיפוך במעמדו של כל אחד מהם מתחילת הסיפור לסופו. היפוך זה משתקף יפה בשורש עב"ד, המופיע עשר פעמים בפרק. עקבו אחר מופעיו השונים ושימו לב לשני הקשריו העיקריים. על מנת לעמוד על יחסו של ציבא למהלך, ראו את כינויו של מפיבושת בפי ציבא בסוף פסוק ג, והשוו בין הכינויים עבד ואדון בדברי דוד לציבא (ט-י) ובתגובתו של ציבא (יא).

3 מה משמעות איזכורו של מיכה בן מפיבושת בפסוקי הסיכום (יב-יג)? ראו דהיי"א ח,לג-מ.

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננערט
The Sodie Rennet Women's Institute for Torah Studies

המרכז ללימודי תנ"ך

התכנית העולמית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

• טל': 02-5944555 • perek.matan@gmail.com

© כל הזכויות שמורות. המרכז ללימודי תנ"ך. מתן ירושלים

4 פרק י' שבו מתוארות מלחמותיו של דוד מול עמון וארם כולל שלושה חלקים מרכזיים:

הרקע למלחמה - שליחי דוד לעמון ותגובת עמון (א-ה)

הקרב הראשון מול עמון וארם (ו-יז)

הקרב השני מול ארם (טו-יט)

עמדו על ההבדלים בין שני הקרבות. התייחסו לזהות המצביא בכל אחד מהם, לגודל הקרבות ולתוצאותיהם. (שימו לב להקבלה שיוצר הכתוב בין מעשי האויבים למעשי דוד בשימוש בשורש של"ח בפסוקים ו; ז, ובשורש אס"ף בפסוקים טו; יז).

5 חלקו הראשון של הפרק כולל שליחויות רבות, והאירועים המתרחשים בו טובים סביבן. עקבו

אחר שבעת מופעיו של הפועל שלח בפסוקים א-ז ותנו דעתכם למשמעותם. במה חורגת השליחות בפסוק ה משאר השליחויות? מה ניתן ללמוד ממנה על יחסו של דוד לשליחיו ולשליחים בכלל?

למשמעות מעשה חנון ראו דברי הרד"ק: עד יצמח זקנכם - ולא אמר לגלח החצי האחר כי לא היה מנהגם לגלח הזקן ואפילו במספרים אלא השפם לבד אלא אם כן משום צער ואבל כמו שאמר מגולחי זקן וקרועי בגדים וחרפה היא גלוח הזקן אלא שנהגו כן באלה הארצות אשר אנחנו שם.

6 בליבו של תיאור הקרב הקשה עם ארם ובני עמון מופיעים דברי יואב לאבישי. השוו את דברי יואב

בסוף פסוק יב לדברי עלי בשמ"א, ג.יח. מה המכנה המשותף לשני המקומות? במה שונים דברי יואב בשלמותם (יא-יב) מדברי עלי, ומהן התפיסות הדתיות השונות המשתקפות מהם?

"וַיְבִינוּ בַּמִּקְרָא" < הרחבה

בכתוב לא נתפרש החסד שעשה נחש העמוני לדוד. במקום שהמקרא סתם, הרחיב המדרש ותיאר את סיפור הרקע העומד בבסיס אירועי פרקנו. הרחבה מדרשית זו מסבירה גם את ההבדל בין יחסו השלילי והקשה של דוד למואב (לעיל פרק ח פסוק ב), ליחסו החיובי לעמון.

מדרש תנחומא (בובר) פרשת וירא סימן כה

"רַעַךְ וְרַע אָבִיךָ אֶל תַּעֲזֹב" (משלי כז, י) זה חנון בן נחש מלך בני עמון, שנאמר "ויהי אחרי כן וימת מלך בני עמון... ויאמר דוד אעשה חסד עם חנון בן נחש".

אמר ר' ברכיה בשם ר' אלעזר בן פדת: ומה חסד עשה נחש עם דוד שאמר "כאשר עשה אביו עמדי חסד"? אלא כשברח דוד משאול הלך דוד וכל בית אביו אצל מואב.

אמר להם: קבלו בית אבא, שנאמר "וינחם את פני מלך מואב" (שמ"א כב, ד), "ויאמר אל מלך מואב יצא נא אבי ואמי" (שם ג), וקבלו אותם.

כיון שיצא דוד עמד מלך מואב והרג לאביו ולאמו ולאחיו של דוד, לא נשתייר מהם אלא אחד, שנאמר ליהודה אליהוא מאחי דוד (דה"א כז, יח).

אמר ר' לוי הכהן בר חלפתא שלא נשתייר מהם אלא אחד. והיאך נמלט אליהוא? אלא ברח ממלך מואב והלך אצל נחש מלך בני עמון וקבלו, שלח מלך מואב ואמר לנחש: שמא בא אחד מאחי דוד אצלך? אמר לו: לאו, ושמרו עד שבא דוד, לכך אמר דוד אעשה חסד עם חנון בן נחש.

כיון שבאו שלוחיו של דוד אצל חנון, אמרו לו שרי בני עמון מהו כך, "המכבד דוד את אביך בעיניך כי שלח לך מנחמים"? אל תאמן בדוד, למה, שהקב"ה מזהירו בשבילנו, כתיב בתורתו "לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה'" (דברים כג, ד), וכתיב "לא תדרוש שלומם וטובתם" (שם), והקב"ה מזהירו והוא מבטל דברי אלהיו ואומר אעשה חסד עם חנון בן נחש, "הלא בעבור חקור את העיר". מיד "ויקח חנון את עבדי דוד ויגלח...". ורוח הקדש צווחת "רַעַךְ וְרַע אָבִיךָ אֶל תַּעֲזֹב".